

**AHMET OKTAY'IN "ORPHEUS İLE EURYDİKE'DEN"¹
VE RAINER M.RİLKE'NİN "ORPHEUS, EURYDİKE, HERMES"²
ADLI ŞİİRLERİNDE ÖLÜM SORUNSALI**

The death problematic in the poems of Ahmet Oktays "Orpheus and Eurydike" and R.M.Rilkes "Orpheus, Eurydike, Hermes"

Dr. Funda KIZILER*

ÖZET

Bu çalışmanın ereği, Ahmet Oktay ile Rainer M. Rilke'nin, arka planı "Orpheus ve Eurydike" adlı mitsel öyküye dayanan iki farklı şiirini ölüm olgusu ekseninde karşılaştırarak açıklamaktır.

Anahtar Kelimeler: Ahmet Oktay, Rainer M. Rilke, Orpheus ve Eurydike, ölüm.

ABSTRACT

The aim of this study is to compare and analyze the two different poems by A. Oktay and R. M. Rilke, both based on the mythic story called "Orpheus and Eurydike", focusing on the fact of death.

Keywords: Ahmet Oktay, Rainer M. Rilke, Orpheus ve Eurydike, death.

Karşılaştırmaya çalışacağımız bu iki şiir, adlarıyla olduğu gibi, içerdikleri mitsel figürler, örgeler ve izlek bakımından da birbirleriyle örtüşen unsurlar taşımaktadır. Bunların en başta olanı ölüm örgesidir.

Farklı zaman dilimlerinde ve farklı ekinlerde yaşamış bu iki şairi şiirlerinde birleştiren ölüm olgusu tarihsel, toplumsal, ekinel, sosyo-ekonomik koşullara koşut biçimde değişen insan bilincinin bir izdüşümü olarak, yazında birbirinden oldukça farklı kılıklarda karşımıza çıkmıştır. Yazın dünyasında bir görüngü olarak ölüm, "*ölmek, içsel saltık bilgi, ama aynı zamanda varoluşsal sınır*

¹ Oktay, Ahmet; **Az Kaldı Kısa**, Sel Yay., İstanbul, 1996, s. 50-69.

² Rilke, Rainer Maria; **Gedichte**, Reclam Verlag, Stuttgart 1997, 126-129.

* Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fak. Alman Dili ve Edebiyatı Böl. Öğrt. Üyesi.

deneyiminin değışillenmesi, ölüm özlemi, varlıkta yeni yönelime davet ve yaşamın olumlanması"³ gibi çeşitli izlekler ekseninde ele alınmıştır.

Yazın dünyasına yansması ve alımlanması değışkenlik gösteren ölüm olgusu; Reformasyon, Barok ve Romantik çağın yazınına geçici ve sahte bir dünyadan, sonsuz ve gerçek yaşama açılan bir kapı olarak yansırken, Rönesans'ta ve Fransız Klasisizm'inde soylu yeti ve düşüncelerini gerçekleştirmek isteyen insanı trajik bir şekilde yaşamdan çekip koparan yıkıcı bir olgu olarak sunulmuştur. 20. yüzyıl yazınında ölüm, "dinsel kökenli geleneksel kurtarıcı rolünden kopmuş, insanlık dışı bir toplumda başka çıkış yolu bulamayan, umarsız insanın kurtarıcısı rolüne soyunmuştur."⁴ Ancak aynı zamanda sanayi ve teknoloji çağı olan 20. yüzyılda, kentsoylunun yücelttiği bireyselleşme ülküsü yerine anonimleşen, makineleşen bir özneye dönüşen, kendini gerçekleştiremediği gibi, özdeksel ve tinsel anlamda hızlı değışimlerin gerçekleştiği yeni yaşam biçimine de yabancılaşan insan, yaşlılık ve ölüm olgularını huzur evleri ile hastane odalarına taşıyarak –Rilke'nin **Malte Laurids Brigge'nin Notları**'nda güçlü imgelerle ortaya koyduğu gibi-; görmezden gelmeye, dışlamaya başlamış, kendi yaşamına olduğu kadar kendi ölümüne de yabancılaşmıştır. Ölüm olgusu, değışen insan bilincine ve çağın dünyaya bakış açısına koşut biçimde bu yüzyılın yazınına da başat olarak, ona yadsıma/dışlama/boyun eğmeme duygularıyla yaklaşan farklı figürlerin bakış açısından, insanın kendini ve yaşamının, varoluşunun anlamını sorgulaması, kendini gerçekleştirmesi izleğiyle yansmıştır.⁵

İki Şaire Dair Bir Arasöz:

1933'te Ankara'da doğan Ahmet Oktay, yazmaya ortaokul sıralarında başlamıştır. İlk şiirleri, 1949-50 yılları arasında "Gerçek" adlı bir dergide yayımlanmıştır. Kendi söylemiyle ilk şiirleri "Hece şairlerinden ilham alan, onların melankolik biçimini benimseyen, yarısı taklit şiirlerdir."⁶ 14-15 yaşlarında yazın dünyasına adım atan Oktay, Suud K.Yetkin'in **Yazınsal Meslekler** adlı kitabıyla tanıştığı günü bir dönüm noktası sayar: "Sürrealizm diye bir bölüm vardı. Gerçeküstücülerden bir takım şiir çevirileri... Ben hemen o gece, birdenbire Hece'yi terk ettim ve "Renkler Senfonisi" diye serbest nazım, gerçeküstücü imgeye, imgeciliğe uzanan uzun bir şiir yazdım."⁷ 1950'lerde,

³ Horst S., Ingrid G. Daemmrich, **Themen und Motive in der Literatur**, Francke Ver., Tübingen und Basel, 1995, s.347.

⁴ A.g.e., s. 349.

⁵ Bkz: age., s. 347-350.

⁶ "Ahmet Oktay ile Bir Söyleşi", <http://alsah.blogcu.com/845809>, 29.11.2006, s.1.

⁷ Adı geçen yer, s.2.

imgelerle günlük dilin kalıplarını kırma çabasıyla ırasallaşan İkinci Yeni Hareketi'ne öncülük ettiği söylenebilecek olan Mavi Hareketi içinde yer almıştır. Aynı adlı dergide yayımlanan eleştiri yazıları ve şiirleriyle bu yazınsal harekette önemli bir rol oynayan Oktay, “düzyazının şiiri besleyici olduğunu” düşündüğünden, “yazıyla şiiri bir arada”⁸ yürütme eğiliminde olmuştur. Şimdiye kadar yayımlanmış olan şiir kitapları şunlardır: **Gölgeleri Kullanmak** (1963), **Her Yüz Bir Öykü Yazar** (1964, Yeditepe Şiir Ödülü), **Dr. Kaligari'nin Dönüşü** (1966), **Sürgün** (1979), **Sürdürülen Bir Şarkının Tarihi** (1981), **Kara Bir Zamana Alınlık** (1983), **Yol Üstündeki Semender** (1987, Behçet Necatigil Şiir Ödülü), **Ağtlar ve Övgüler** (1991, Türkiye Yazarlar Birliği Yılın Şairi Ödülü), **Bir Sanrı İçin Gece Müziği** (1993), **Toplu Şiirler** (1995), **Söz Acıda Smandı** (1996), **Gözüm Seğirdi Vakitten** (1996) ve “Orpheus ile Eurydike'den” adlı şiirinin yer aldığı **Az Kaldı Kışa** (1996).

Prag doğumlu olan Rainer M. Rilke (1875-1926), simgecilik akımının en önemli temsilcilerinden biridir. Rilke, elli bir yıllık yaşamı boyunca yanına aldığı “militan yalnızlığı”⁹ ile dünyanın birçok ülkesini gezmiş, bu sayede kazandığı “uluslar üstü bir kendine bakış yetisi”ni¹⁰ şiir başta olmak üzere roman, anı, oyun, mektup gibi farklı yazın türlerinde kaleme aldığı yapıtlarına da yansıtmıştır. Rilke'nin **Duino Ağtları** ve **Orpheus'a Soneleri**'yle taçlandığı yazın serüveni, Lou Salome* ile çıktığı Rusya ve daha önceki Paris gezisi izlenimlerini yansıttığı ilk önemli yapıtı sayılan **Saatler Kitabı (Stundenbuch, 1903)** ile başlar. Dünyayı bitimsiz ve tanrısal olarak gören panteist öğretinin izlerini taşıyan bu yapıtta yalnızlık, ayrılık ve boşluk kavramlarının, insansal bir kardeşlik düşüncesinin dünyaya egemen kılınacağı umuduyla birlikte işlendiği görülür. **Sancaktar Christoph Rilke'nin Aşkı ve Ölümü (Weise von Liebe und Tod des Cornets Christoph Rilke, 1906)** adlı yapıtı, Rilke'yi özellikle eğitilmiş genç kentsoylu sınıfının ilgi odağı durumuna getirir. Ünlü Fransız heykeltıraş Rodin'in plastik sanatının etkisiyle nesneye farklı bir bakış açısı kazanan Rilke, iki ciltlik **Yeni Şiirler (Neue Gedichte, 1-1907/ 2-1908)** adlı yapıtında ilk şiirlerindeki lirik özneliği bilinçli olarak sınırlandırmış, nesnel dünyayı yaratısının ölçütü kılmış ve dışsal olgusallığı sanat nesnesine (Kunst-Ding) dönüştürmeyi sanatçının ödevi olarak belirlemiştir.¹¹

⁸ Adı geçen yer, s.2.

⁹ Rilke, Rainer M., **Seçilmiş Şiirler-Duino Ağtları**, (çev: T. Oflazoğlu), İstanbul, 1997, s. 7.

¹⁰ Lamping, Dieter/Engel, Manfred, **Rilke und die Weltliteratur**, Düsseldorf/Zürich, 1999, s. 8.

* Lou Andreas Salome (1861-1937): Adeta büyülediği Nietzsche'nin evlilik teklifini reddeden, kendisinden 14 yaş küçük Rilke ile aşk yaşayan, Sigmund Freud'u da etkisi altına alan, sonradan onun öğrencisi olan bu kadın, Rilke'nin yaşamını ve sanatını büyük ölçüde etkilemiştir.

¹¹ Bkz: Brauneck, Manfred (Hg.), **Autoren Lexikon**, Rowohlt, Hamburg, 1984, s.647-648/bkz: Fricke-Schreiber, **Geschichte der deutschen Literatur**, Schöningh Ver., Paderborn, 1974,

Rodin hakkında yaptığı monografi çalışmasında (1903) ve Salome'ye yazdığı mektuplarda sanat nesnesini her türlü belirsizliği, zaman ve uzamı aşmış, yaratıcı kişinin ediminin dışında, katıksız bir kendilik hakikati içinde bulunan bir olgusalılık şeklinde açımlayan Rilke, nesneyle ilişki içinde kazanılan deneyimleri nesnelerin dilsel açınımla bir tutarak, onlara salt şiirin dilsel bütünlüğü içinde anlaşılabilen simgesel bir boyut kazandırır.¹² 20. yüzyılın, geleneksel romanın kalıplarını kıran ilk önemli modern yapıtlarından biri sayılan **Malte Laurids Brigge'nin Notları**'nda (**Die Aufzeichnungen des Malte Laurids Brigge**, 1910) genç bir yazar olan kahramanı aracılığıyla modern dünya insanının temel yaşamsal deneyim ve kaygılarını anlatan Rilke, özyaşamöyküsel izler taşıyan bu günce-romanında dışsal nesneyi ve onu alımlayan öznenin içsel deneyimini bir sanat nesnesi olarak ortaya koymuştur.

Ölüm, yaşam, sevgi, nesne olguları ekseninde insansal varoluş sorunsalını izlekselleştirdiği **Duino Ağıtları (Duineser Elegien, 1912-1922)** ve Orpheus'a Soneler (**Die Sonette an Orpheus, 1923**) ile 20. yüzyıl şiirinin başyapıtlarını ortaya koyan Rilke, artık salt Alman yazınının değil, dünya yazınının en büyük ustaları arasına girmiştir.¹³

Çözümlemeye girişmeden önce, her iki şiirde de adları geçen mitsel figürlerin; Orpheus'un, Eurydike'in, Hermes ve Hades'in kim olduğunu ve iki şiirin de arka planında yer alan "Orpheus ve Eurydike" adlı mitolojik öyküyü tanımamız gerekir:

Orpheus: Trakyalı ünlü müzisyen-şair. Trakya kralı Oiağrus'un ya da Apollon ile Musalar'dan, peri kızı Calliope'nin oğlu. Liriyle çaldığı ezgilerle bitkileri, hayvanları, kayaları büyüleyen Orpheus'un ünü ilk çağda "orfizm" mistik akımını yaratmıştır. Çok sevdiği karısı Eurydike'i yeniden yaşama kavuşturmak için yeraltındaki cehenneme inip onu geri ister.

Eurydike: Orpheus'un karısı, Apollon'un kızı, ağaç perisi.

Hermes: Zeus ile Maia'nın oğlu. Yunanlıların kavgada adaleti sağlayan tanrısı. Zeus'un ulağı olarak görev yapar, aynı zamanda Hades'e giden ölülerin ruhlarına eşlik eder.¹⁴

s.270-272/bkz: Martini, Fritz, **Deutsche Literaturgeschichte**, Kröner Ver., Stuttgart, 1958, s.465-469.

¹² Bkz: Müller, Wolfgang, **R.M.Rilkes 'Neue Gedichte'**, Anton Hain Ver., Meisenheim am Glan, 1971, s.15-32.

¹³ Bkz: Brauneck, Manfred (Hg.), **Autoren Lexikon**, s. 647-648.

¹⁴ Bkz: Erhat, Azra; Mitoloji Sözlüğü, Remzi Yay., İstanbul 1989, s. 118, 152, 251./ Bkz: Ovidius, **Dönüşümler**, çev.: İ. Z. Eyyuboğlu, Payel Yay., İstanbul 1994, s. 394, 407.

Hades: Ölüler dünyasının tanrısı ya da ölüler dünyası. Hades'in evi anlamına gelen Yunanca "Hadoudomos" sözcüğünden "-domos"un düşmesiyle Hades, aynı adlı Tanrı'nın yönettiği ölüler ülkesinin de adı olmuştur.

Orpheus ve Eurydike: Eski Yunan mitolojisine yeni bir boyut kazandıran Orpheus'la ilgili en ünlü mit, karısı Eurydike'in aşkı için cehenneme inişini anlatan öyküdür. Apollon'un kızı olan Eurydike, bir yılan tarafından sokulduktan sonra ölür. Orpheus, yeraltı tanrılarını müziğiyle etkileyip Eurydike'i aramak için cehenneme iner. Ölüler ülkesinin kralı Hades ile karısı Persephone'yi bulur ve Eurydike'i bırakmaları için onlara lir çalıp şarkı söyler. Orpheus'un lirinden yayılan acı ve yakarış dolu ezgiler sonsuza dek acı çekmeye mahkum olan ölülerin ruhlarını bile ağlatır. Bu acıklı ezgiler karşısında duygusallaşan Hades, Orpheus'un ölüler krallığını terk etmeden önce arkasına dönüp bakmaması koşuluyla Eurydike'i kendisine geri vermeyi kabul eder. Ancak tam gün ışığına çıkmak üzereyken, Eurydike'in kendisini izleyip izlemediği konusunda kuşkuya kapılan Orpheus, arkasına bakmak için geri dönünce karısının ikinci kez ölmesine neden olur. O günden sonra bir türlü avunamayan Orpheus, yedi ay boyunca bir mağarada kederinden ağlayarak derin bir yalnızlığa gömülür ve tek teselliyi genç insanlarda bulur. Orpheus'un ölümü hakkında ileri sürülen görüşler de farklıdır: Bir efsaneye göre Dionysos'a tapan Trakyalı kadınların aşkını önemsemeyince Mainaslar tarafından parçalanmış, müzik ve şiir tanrıçaları olan Musalar da onun bedenini parçalarını gömerek, lirini gökyüzüne yerleştirmiştir. Başka bir efsaneye göre ise, ölüler krallığındaki deneyimlerini açıkladığı için Zeus tarafından yıldırımla çarpılarak öldürülmüştür.¹⁵

İki Şiir:

Oktay'ın şiiri Orpheus'un canlı-cansız tüm varlıkları büyüleyen ezgilerinin "yabanıl" ve "karanlık" kökeninin iz sürümüyle açılırken, Rilke'nin şiiri, tanrısal konumdaki lirik anlatıcının yeraltındaki ölüler ülkesi Hades'i "ruhların tuhaf maden ocağı"na benzetmesiyle başlar ve ilk iki kıta "köklerin arasından kan(ın) fişkir(dığı) (...) Kırmızıdan başka bir şey" in olmadığı, "kayalıklar ve cisimsiz ormanlar"dan oluşan, "boşluğun üstünde uzanan köprüler" in bulunduğu ve "yağmur bulutları gibi enginlere asılmış o büyük, gri, donuk göl"ün görüldüğü Hades'in ürkütücü yerbetimini sunar. Karanlıkta kızıl renkli "bir kayaç gibi ağır" görünen kan, Hades'ten insanlığa akar. Yaşamın özü olan kan aracılığıyla yaşayanlar ve ölüler, bir başka söylemle yaşam ile ölüm arasında bir bağlantının kurulduğu bu dizeler, "yaşamın ve ölümün birliğini, korkunun ve mutluluğun

¹⁵ Bkz: **Meydan Larouse C. 15**, Sabah Yay., İstanbul, s. 191./ Bkz: **Temel Britannica C. 13**, Hürriyet Yay., İstanbul 1993, s. 216.

özdeşliğini göstermek, yapıtlarımın temel anlamı ve kavramıdır"¹⁶ diyen Rilke'nin yaşam ve ölümü bütünsel bir olgu olarak görme eğilimini ortaya koyar. Ayrıca bu iki kıtada "sessiz (bir) gümüş madeni gibi", "sakinçe ve sabırla" şeritleri solmuş bir yolda ilerleyen, çoğul 3. kişiyi imleyen belirsiz "onlar" zamiri dikkati çekmektedir.

Oktay, Orpheus ile Eurydike mitini Rilke'den çok daha kapalı bir biçimle geçirmiştir şiirine. Varlık, yaşam ve ölüm olgularına ilişkin olarak yarattığı güçlü imgelerin ardında, adeta kırılğan, ama bir o kadar güçlü bir ezgiye dönüştürmüştür miti. "Her ezgi yabanıldır. Karanlıktan doğar." diyerek, bu karanlık ezginin uvertürüne başlar ve okuruna sesleneceği alanı belirler. Bu alan, insanın iç dünyasıdır. Ezgiler, tinimizin görünmez sesleridir. İkinci kıtada şair, "Korkunçtur zamanın mayaladığı pusu;/örümceğin saati magmada işler,/çekülünü bozar günün buharlaşan su" şeklindeki dizelerinde insan-varlık'ın zaman olgusuyla bağlantısını sorgular. Ölümlü olduğunu bilen insan-varlık için, ürkütücü bir belirsizlik içeren zaman olgusu karşısında, "oysa yetkinlik ister Tin, kesinlik ister,/cümlelerin, düşüncenin bazaltsı biçimini" diyen yazarın, aynı zamanda Eski ve Yeni Ahit'teki "Önce söz vardı" sözüne gönderme yaparcasına varlık ile söz arasında ilişki kurduğu gözlenir.

Yaşam olgusu içinde bedenlerimiz kendini sınyarak devingenliğini sürdürürken, tinlerimiz "yetkinlik" ve "kesinlik" ister. Tinini yetkinleştirmek isteyen; "ya Melek'le ya Şeytan'la sözle(şerek)" en iyiyi olduğu kadar en kötüyü de bizzat deneyimleyerek, varoluşun köklerini tümünden kavramak isteyen, "arayan" insandır ve "uçurumsudur": "Yetinmez bulduğu ve olduğuyla." Burada şair yaşamın anlamını bir "sessiz tohum" varlığını, onda taşıdığımız gizlilikleri, "bulduğumuz" ve "olduğumuz"la yetinmeyerek açındırmaya yükler. Yine de anlam arayışı içindeki insanın ölümüne "Hermes"e ve "yeraltının mührü"ne dair bitip tükenmek bilmeyen sorularının "belki de gülen bir çocuğa başışla(nacağını)" söyleyen şair, bir "tomurcuk"a, "giz"e benzeyen yazgı –ve tümçüleyin bir varoluş- karşısında ölümlü insanın konumunun trajik-komik yönünü açığa çıkarır.

Rilke'nin şiirinde ise tanrısal konumdaki lirik anlatıcının bakışı üçüncü kıtada Hades'e inen Orpheus'a odaklanır tümüyle. Mitolojik öyküye koşut olarak duyuları parçalanmış, kendi egemenliğinden çıkmış gibi görünen, karısına kavuşmak için sabırsızlanan Orpheus, ardına bakmamak için kendini güçlükle zapt etmektedir. Burada şair, Orpheus'un ruh halini "adımı büyük lokmalar halinde/ çiğnemedi yutuyordu yolu", "duyuları paramparça olmuştu:/ bakışı bir köpeğin önden koşması gibi/ ona sonradan ulaşıyor", "iştmesi bir koku gibi

¹⁶ Rilke Rainer Maria, **Gedichte**, Stuttgart, 1979, s. 78.

ardında kalıyordu” şeklindeki son derece çarpıcı sinestezik betimlemelerle sunar. Dördüncü ve beşinci kıtalarda, belirsiz “*onlar*” zamirinin kimleri imlediği de açıklık kazanır. Onlar, Orpheus’un ölen karısı Eurydike ile ona eşlik eden “*Yol Tanrısı*” Hermes’tir ve “*korkunç derecede yavaş*” adımlarla Orpheus’u izlemektedirler. Sürekli karısını ve ona duyduğu büyük aşkı düşünerek sabırsız ve huzursuz bir halde ölümler ülkesinden yaşama doğru çıktığı bu gerilimli yürüme ediminde algıları altüst olan Orpheus, karısının ayak seslerini işitmeye çalışır, ama “*salt kendi adımlarının yankısını/ ve paltosunun savruluşunu işi(tir) ardında*” ve mitolojik öyküde olduğu gibi, artık daha fazla dayanamayarak Eurydike’in gelip gelmediğini görmek için ardına bakar. Hermes’in koşuluna uymadığı için, zaten ölmüş olan Eurydike’i bir kez daha öldürmüş olur ve ölümler ülkesinden çok güçlü bir “*yakarış*” yükselir. Yedinci kıtadan onuncu kıtaya dek Eurydike’e yoğunlaşır şiir. Kocasının sabırsızlığına karşıt olarak, ölümlere eşlik eden tanrı Hermes ile yürüyen Eurydike ise alabildiğine “*sakin ve sabırlı*”dır. O tümüyle kendine dönmüş, adeta kendine sarınmıştır. Ne sevdiği kocasını, ne de yaşama giden yolu düşünmektedir o, tek gerçekliği olan ölmüslüğünü yaşamaktadır. Eurydike’in ruhsal portresi, insan var oldukça sorunsallığını koruyacak olan yaşamsal soruları sorgulayan Rilke’nin ölüm olgusuna bakışını ortaya koymasından önemlidir. Rilke ölüm hakkındaki düşüncesini Hulewicz’e yazdığı bir mektupta şöyle dillendirir:

“... ölüm, bizden öteye dönük olan, bizim aydınlatmadığımız yüzüdür yaşamın... Gerçek yaşam biçimi her iki bölgeye uzanır, en büyük kan dolaşımı her ikisi boyunca... Yapılması gereken, burada bakılmış, dokunulmuş olanı ‘daha geniş’ en geniş çemberin içine almak. Gölgesiyle yeryüzünü karartan bir öbür dünyaya değil, bir bütüne, bütünün kendisine...Evet, bizim ödevimiz bu gidici, dayanıksız yeryüzünü öyle derin bir acıyla, tutkuyla kavramak ki, onun özü görünmez olarak bizde yeniden dirilsin. Bizler, görünmez arılarıyız. *Nous butinons eperdument le miel du visible, pour l’accumuler dans la grande ruche d’or de l’invisible.*”¹⁷

* Çılgın gibi topluyoruz görünürün balını; görünmez büyük altın kovanında biriktirip saklamak için.

¹⁷ Rilke, Rainer Maria, **Duino Ağtaları**, çev.: Can Alkor, İstanbul, 1993, s. 1 (Rilke’nin 13.11.1925 tarihinde Witold Hulewicz’e yazdığı mektuptan).

Yaşam ve ölümü bir bütünün parçaları olarak gören Rilke, **Duino Ağıtları**'nda dillendirdiği gibi, aralarında bir "bengi akıntı"¹⁸ olan bu iki olgunun birbirinden kesin çizgilerle ayrılmasını yanılı sayar. Ona göre bir "meyvenin çekirdeğini taşıması gibi"¹⁹ içimizde taşıdığımız ölüm, yaşamın soyut bir sonucu değil, meyvesidir. Yaşam ancak ölüm olgusuyla anlam kazanır, bilinçlenir. Dirimsellik dolu olmak, ona göre ölümlle de dolu olmaktır. Ölüm yaşamın tersi değil, onu tamamlayandır. İnsan ancak bu bilinçle en hakiki varlığını gerçekleştirerek, kendi "öz yaşam"ını yaşayıp, kendi "öz ölüm"ünü ölebilir. **Duino Ağıtları**'nda "yok oluş bile varlık yoludur (...) en sonuncu doğuştur."²⁰ diyen Rilke, tümçüleyin bir varoluş içinde insanın oluş'u gibi bir başka varlık durumu olan yokoluş'u da kendinin kılması gerektiğini, bunun en temel ödevimiz olduğunu savunur ve ölüm olgusunu, biri yaşamını kendi yaşamı kılammış kişinin ölümü; "yabancı/küçük ölüm", diğeri kendi varlığından yola çıkarak tümçüleyin bir varoluşa ulaşan, bir başka söylemle kendi varlığını tümçüleyin bir varoluşa tamamlamış kişinin ölümü; "öz/büyük ölüm" şeklinde iki ulama ayırır.²¹

Eurydike betiminde Rilke, ölümün, gölgesiyle yeryüzünü karartan bir öbür dünya olmadığını söyler. Ölüm belki de tıpkı Eurydike'de olduğu gibi, insanın en çok kendi olduğu bir durumdur: "Kendi içindeydi. Ve ölmüşlüğü doluluk gibi kaplamıştı onu/ tatlı ve koyu bir meyve gibi kendi ölümüyle doluydu." Yeniden bir genç kız gibi olmuştur Eurydike. Orpheus'un şarkılarında seslendiği "o sarışın kadın" değildir artık. Evlilik bağından, adeta "sütten kesilmiş" bir bebek gibi kopan Eurydike, artık "o adamın mülkiyeti değildi(r)". En derinlerdeki insansal özü olmuştur o ve hiç kimseye ait değildir artık. Varlığı çözülmüştür tüm görünür-görünmez bağlarından: "O, bağından açılan uzun saçlar gibi çözülmüş/ ve düşen bir yağmur damlası gibi bırakmıştı(r) kendini/ çoktan kök olmuştu(r)." Ve ansızın Eurydike'i durdurur Hermes. Kocasını tam "aydınlık çıkış"a yaklaştıkları anda, sözünü tutamayarak dönmüştür çünkü. Tümüyle ölmüşlüğüyle, bir başka söylemle yeni varlığıyla dolu olan Eurydike ise, bunu kendisine üzüntüyle bildiren tanrıya "Kim?" diye soracak kadar yabancılaşmıştır

¹⁸ Age., s. 8.

¹⁹ Rilke, Rainer Maria; **Malte Laurids Brigge'nin Notları**, çev.: B. Necatigil, İstanbul, 1996, s. 11.

²⁰ Rilke, **Duino Ağıtları**, s. 6.

²¹ Bkz.: Bollnow, Otto F.; **Varoluş Felsefesi**, çev.: M. Beyaztaş, İstanbul, 2004, s. 85-95./Bkz.: Buddeberg, Else; "Rilke: Orpheus, Eurydike ve Hermes", **Die deutsche Lyrik Form und Geschichte**, Wiese, Benno von (Hg.), August Bagel Verlag, Düsseldorf, 1959, s. 318-335./Bkz.: Buddeberg, Else; **Denken und Dichten des Seins**, Metzler Verlag, Stuttgart, 1956, s. 113-133.

kocasına. “*Sakin ve sabırlı*” Eurydike geldiği “*aynı yoldan çoktan geri dönmüştü(r)*” bile.

Oktay ise dördüncü kıtadan itibaren okuru adeta tümçüleyin bir varoluş düzlemine taşır. İnsanın “*etinde*”, “*kaslarında (...)* *Uyum’un yokluğu sızlar(ken)*”, “*Varlık*” eskil dünyanın “*eskil yağmur*”larını anımsar. Beden/kalıp içerisindeki insan-varlık, “*kaktüs*”ün “*saksıdayken kavrulmuş çölü solu(yuşu)*” gibi insan yaşamı -“*Parça*”- öncesi varlık durumunu, tümçüleyin bir varoluşu -“*Bütün*”- soluyarak anımsar: “*Bütün ve Parçadır zamanın akışında;/ pınarları, çeşmeleri özler Pegasus,/ kesik bir başın kanından doğmuş olsa da*”. Doğanın kendisine “*zaman mayaladığı korkunç puslu*” içinde sınırlı/bitimli/ölümlü olarak verdiği varlık konumunu, “*sınamak, yanılmak, bilmek tutkusu*” ile sorgulayarak, kendi varlığı/yazgısı kılabilmesi gerekir insanın. Varlığın hep sınırdığı, işte budur: “*Varlık hep sınır.*” Bir varolmuşluk olgusundan (mikrokozmoz), tümçüleyin bir varoluşun uzayına (makrokozmoz) açılan “*izleri sür(erek)*” “*bilge kişi*” olacaktır işte insan; “*başlangıç ve son*”u, “*oluşu ve yokoluşu birlikte duyumsama*” bilgisine erene dek sürecektir varlık tarafından sınanışımız. (Bu tutkulu arayış edimi, insan bilgeliğe, varoluşun hakiki bilgisine ulaştığında trajikomik olmaktan da çıkacaktır o halde.)

Bu durumda, özellikle “*Geri dön Eurydike! Sadece benim değil/ bu çılgılık!*” söylemiyle Orpheus’un bilincini -neredeyse bir özdeşlik biçiminde- içeren tanrısal bir konumdan konuştuğu belirginleşen lirik anlatıcının “*uçurumsu*”, “*arayan*”, “*bilge kişi*” sıfatlarıyla, insanın bilmek tutkusunu varlığında somutlaştırarak temsil eden Orpheus’u imlediği savlanabilir. Biricik aşkı uğruna yeraltındaki ölümler ülkesine inen Orpheus, sevdiğini geri alma arzusu kadar, ölümü bilmek arzusu da duymuştur: “*Yollar hiç bitmez/oysa Arayan için. Sonsuzluk kadar/ Bitimliyi de görmek ister siyah ruhlar.*” Hatta onda -Oktay’ın örtük yorumuyla-, ardına dönüp bakışıyla kendini açığa vuran ölümü tanımak/bilmek arzusu, sevdiğini geri almak arzusundan da baskın gelmiştir, “*kösnü güçsüzleş(miştir)*”: “*Arzudur kırılan zerdali çekirdeği,/ dudaklar ta yılların içinden inilder*”. Sevdiğine kavuşamama acısına/yasına karşılık, varoluşun hakiki bilgisine ulaşan “*bilge kişi*” olmuştur o: “*Yastır Neşe’nin kaynağı*”.

“*Bilge kişi*” olmada ölüm bilincinin önemi iyice belirginlik kazanır artık. Dirimli olmak, başı ve sonu olan bir süreçtir: “*Başlangıç ve son anlatılmıştır olguda*”. Varolma durumunu ölüm bilinciyle (kendisinin ve sevdiklerinin ölümlü olduğu bilinciyle: “*Kalp bulduğunu sanır;/o andır oysa sevilen bedeninin solduğu*”) yaşayan, “*oluşu ve yokoluşu birlikte duyumsa(yan)*” kişi, yaşamın karmaşık ağları/iç içe geçmiş gölgeleri arasından -kim bilir belki Orpheus gibi bir şarkı ya

da bir şiir ile- kendi yazgısını, varoluşunun hakiki anlamını yaratan kişidir: Çünkü "yüz gölgedir, içe sürgündür asıl suret."

Orpheus'un karısı Eurydike, tam da bu söylemden sonra, zamanın aynasında karşımıza çıkar: "bir gelin gülümser silince de buğuyu". Gelin Eurydike ile karşımıza çıkan ölüm olgusu; "gülümse(yen)" ölüm, yaşamı anlamlı kılan, ona itici gücünü veren olumlu bir nitelik taşır. Şairin söylemiyle, eğer "katmerlenir (ise) gül, kar üstünü örter örtmez," gülünün katmerlendiği andır işte ölüm. Yine şairin söylemiyle, eğer "Bir şarkı için kalp ölüme çoktan razı;/ ama zor olgunlaşır doğacağı gece" ise, ölüm de tıpkı yazgımız gibi doğacak, hatta doğurulacak bir olgudur. Oktay'ın şiirinde, Rilke'nin ölümü insanın kendi ölümü, yaşamı kendi yaşamı kılması gerektiği şeklindeki düşüncesinin izleri görülür.

On ikinci kıtada tümüyle ben anlatım konumuna geçerek Orpheus'un bilincine bürünen lirik anlatıcı, Eurydike'i geri çağırır. Lirik ben'in Eurydike'e seslendiği şu dizelerde, Oktay'ın ölüm olgusuna bakışının, Rilke ile neredeyse birebir örtüştüğü gözlenir: "Salkımı olgunlaşan asmayla söyleşmeyi/ öğrendim senden", "Yankılanırdın ağacın doğum ve ölüm sesini", "ve derdin ki: çiçek yeşerirken dal inilder". Ölüm olgusu burada, tam da Rilke'nin ölümü yaşamın meyvesi olarak değerlendirilmesine koşut düşen bir nitelik taşır. Dikkati çektiği gibi Oktay, ölüm olgusunu bitki-varlıklarla benzetim kurarak ele almıştır. "Salkımı olgunlaşan asma", "ağacın doğum ve ölüm sesi", "çiçek yeşerirken dal(in) inilde(mesi)" örgeleriyle Oktay, her bir dirimli varlık konumu için yaşam ile ölümün iç içe geçmiş göbek bağı, dirimin eşzamanlı olarak ölümü içerdiğini ortaya koyar: "Bilgiye özgüdür oluşu ve yokoluşu/birlikte duyumsamak." Ölüm bilinciyle yaşayan, her anını ölebilmek -bir gün, bir an öleceği gerçeğinin-bilinciyle yaşayan kişi, kendi varlığını/yazgısını hakiki kılma kaygısı duyar. Yaşam bilinci işte, ölüm bilincidir. Ölüm bilinci olan kişi yaşamını anlamlı kılabilir. Bu bilinçle yaşayarak çiçeğimizi/hakikatimizi yeşertebiliriz ancak.

"Aydınlatı ölümün,/söylediğim şarkıyı" diye Eurydike'e seslenen - Orpheus ile tam bir özdeşlik içerisindeki- lirik ben, "karanlık" ezgisini sevdiğinin ölümüyle aydınlatmıştır. Daha açık bir söylemle Orpheus'un yazgısı; Tanrı Hermes'in koşulunu çiğneyerek, ölümün hakikatini 'görme' edimiyle algılayıp öğrenmesine/ele geçirmesine karşılık, sevdiğini bir kez daha yitirme bedelini ödemek ve bu acıyla 'aydınlanmak', bilgeliğin sırrına ermektir: "Çözülen düğüm/yeni bir düğüm örermiş meğer;/uçurum bebeğindeymiş gözümün."

Sonuç olarak her iki şair de aynı mitsel öyküden yola çıkarak, özellikle varlığın/yazgının gerçekleştirilmesi ediminde yaşamı anlamlı kılan, ona itici gücünü veren, kişiye kendi varlığının, varoluşunun hakikatini kazandıran olumlu nitelikte temel bir izlek olarak sunuşları bağlamında birbiriyle örtüşen bir ölüm olgusundan söz eder. Ancak Oktay, söz konusu mitsel öyküden Orpheus'u, hem

kendi varlığının/yazgısının hem de tümcüleyin bir varoluşun sırrına ermiş bir bilge olarak ön plana taşırken, Eurydike’i arka plana çekmiştir. Oktay’a karşıt olarak Rilke’nin şiirinde ölümü yadsıyan, ondan kaçmaya çalışan bir kadın değildir Eurydike. Rilke’nin Eurydike’i, sevdiği kocasını bile anımsamayacak kadar ölmüşlüğüyle dopdoluyken, Oktay’ın şiirinde “*Geri döneyim*” diye haykıran, yazgısından kaçmaya çalışan, ölümünden, ölmüşlüğünden tekrar yaşama dönmek isteyen bir Eurydike’dir:

*Yaşam da Doğa da tuzakla dolu,
Yazgım orda! Kaç nereye kaçarsan!
Arılardan kurtuldun ama buldu
seni ve balını emdi bir yılan.*

Oktay

*Yüce bir umut gibiydi kendi içinde
ve önden giden kocasını düşünmüyordu,
Ve yaşama yükselen yolu da.
Kendi içindeydi. Ve ölmüşlüğü
doluluk gibi kaplamıştı onu.
Tatlı ve koyu bir meyve gibi
kendi büyük ölümüyle doluydu,*

...

Rilke

KAYNAKLAR

Birincil Kaynaklar:

- Ahmet Oktay, **Az Kaldı Kışa**, Sel Yay., İstanbul, 1996.
Rainer Maria Rilke, **Duino Ağıtları**, (çev. Can Alkor), İstanbul, 1993.

Gedichte, Reclam Verlag, Stuttgart, 1997.

Malte Laurids Brigge'nin Notları, çev.: B. Necatigil, İstanbul, 1996.

Seçilmiş Şiirler-Duino Ağıtları, (çev: T. Oflazoğlu), İstanbul, 1997.

İkincil Kaynaklar:

- Azra Erhat, **Mitoloji Sözlüğü**, Remzi Yay., İstanbul, 1989.
Bollnow, Otto F.; **Varoluş Felsefesi**, çev.: M. Beyaztaş, İstanbul, 2004.
Buddeberg, Else; "Rilke: Orpheus, Eurydike ve Hermes", **Die deutsche Lyrik Form und Geschichte**, Wiese, Benno von (Hg.), August Bagel Verlag, Düsseldorf, 1959.
Buddeberg, Else; **Denken und Dichten des Seins**, Metzler Verlag, Stuttgart, 1956.
Dieter Lamping/Engel Manfred, **Rilke und die Weltliteratur**, Düsseldorf/Zürich, 1999.
Fricke-Schreiber, **Geschichte der deutschen Literatur**, Schöningh Ver., Paderborn, 1974.
Fritz Martini, **Deutsche Literaturgeschichte**, Kröner Ver., Stuttgart, 1958.
Ingrid S. Horst/G. Dämmrich, **Themen und Motive in der Literatur**, Francke Ver., Tübingen und Basel, 1995.
Manfred Brauneck (Hg) **Autoren Lexikon**, Rowohlt, Hamburg, 1984.
Ovidius, **Dönüşümler**, çev.: İ. Z. Eyyuboğlu, Payel Yay., İstanbul, 1994.
Wolfgang Müller, **R. M. Rilkes 'Neue Gedichte'**, Anton Hain Ver., Meisenheim am Glan, 1971.
"Ahmet Oktay ile Bir Söyleşi", <http://alsah.blogcu.com/845809>, 29.11.2006.
Temel Britannica C. 13, Hürriyet Yay., İstanbul, 1993.
Meydan Larouse C. 15, Sabah Yay., İstanbul.

-94- F. KIZILER: Ahmet Oktay'ın "Orpheus ile Eurydike'den" ve Rainer M. Rilke'nin "Orpheus, Eurydike, Hermes" Adlı Şiirlerinde Ölüm Sorunsalı

ORPHEUS ile EURYDİKE'den
Her ezgi yabancıdır. Karanlıktan doğar,
ister sevinci övsün isterse kederi;
Sessiz tohumda olgunlaşır yazlar, kışlar;
remilde değildir falcının gördükleri,
mahzeni sözcüktedir. Birini seçeriz
ve ya Melek'le ya Şeytan'la sözleşiriz;
hiç kimse bilemez sinamadan kalbini.

Korkunçtur zamanın mayaladığı pusu;
örümceğin saati mağmada işler,
çekülünü bozar günün buharlaşan su;
oysa yetkinlik ister Tin, kesinlik ister,
cümlelerin, düşünceinin bazaltsı biçimini;
Devingendir bedense, sınırlar kendini
Cehennem, Araf, Cennet: üç kapıda bekler.

Uçurumsudur arayan insan. Yetinmez
bulduğu ve olduğuyula. Öte çağırır
cehennem sesiyle. Yazgıyı kimse bilmez,
tomurcuk da giz de apansız yırtılır;
sevinç ve keder beslenir aynı sabırla,
Hermes'in ve yeraltının mührü sonunda
belki de gülen bir çocuğa bağışlanır.

Yastır Neşe'nin kaynağı. Varlık hep sınırlar,
kurumuş kuyudur; anımsar eskil yağmuru;
titreşir bir aynada ürkütölmüş yıllar,
bir gelin gülümser silince de buğuyu.
Yüz gölgedir, içe sürgündür asıl suret,
kınımlar etinde örümceksi bir kasvet;
kaslarında sızlar Uyum'un yokluğu.

Simyacı küçümser altın'da Erk arayanı,
sinamak, yanılmak, bilmektir tutkusu;
pula dönüştürmeye çabalar altını,
yadsır "çirkinini güzel eden orospuyu;"
uzgörüdedir erdem, iç durulukta
perilerin hisşirdadığı korulukta
ararız güzün kokusu sinmiş uykuyu.

Saksıdayken kavrulmuş çölu solur kaktüs,
Bütün ve Parça'dır zamanın akışında;
pınarları, çeşmeleri özler Pegasus,
kesik bir başın kanından doğmuş olsa da.
Bir oyuk açar gecede her keder sesi
"izleri sürmeyi bilin" der bilge kişi
başlangıç ve son anlatılmıştır olguda.

Arzudur kırılan zerdali çekirdeği,
dudaklar ta yılların içinden iniler;
anımsadıkça yıkılmış mermer çeşmeyi.
Doruk ya da uçurum: Sessiz belirtiler!
Kösnü güçsüzleşir, akrep ilerler kumda,
mazlum zalimi tanır alevisi aynada;
her yorum, bir öncekini iptal eder.

Taçlanmıştır doğuşundan, gamsızdır çocuk,
ırmağın kıyısıdır, kurt olur tipide;
korkmaz öyle geçerken, alandır gömütlük,
taşı ve kemiği adlandırır gönlünce.
Denizin üstünde sonsuz bir gülüş kalır
o kasvetsiz oyundan. Kalp bahçeleri dinler
yıllar boyu; bir kez daha duyayım diye.

Dağılgandır yaşlılıkta dünya. Her düş
tömlüğü özler; gerçek ve mesel, fark etmez;
görölsün yeter, sağlıkla, sona eren kış.
Budur yanılan teselli. Yollar hiç bitmez
oysa Arayan için. Sonsuzluk kadar
Bitimliyi de bilmek ister siyah ruhlar;
katmerlenir gül, kar üstünü örter örtmez.

Yıllardır birbirini arıyor Yin ve Tin,
yazıtlarındaki iz konuşuyor kiminle?
Yitik Gezgin! Hem herkes hem hiç kimsenin,
Giz belki her gün duyduğün o gürültüde.
Girdiğin mahzen açıklamaz, gördüğün saklı.
Bir şarkı için kalp ölüme çoktan razı;
Ama zor olgunlaşır doğacağı gece.

Bin yıl dövölür acıların kristali,
bulduğunda görkemle parlasın diye;
Kim nasıl, ne zaman fark eder Güzelliği?
bilinmez; ürpertidir insanın derininde.
Ona yargılıyız: Ondan beslenir Küşüm
ve İnanç. Ozan'la çözülecek bu düğüm,
vakt erip dilindeki mühür eriyince,

Geri dön Eurydike! Sadece benim değil
bu çığlık! Seni istiyor yeşermiş orman da.
Sen baktığında güzel ve büyülu her ayna;
Yoksan, kime göre anlatılacak o mesel.

Salkımı olgunlaşan asmayla söyleşmeyi
öğrendim senden. Akıyordu tanenin tamamı
sözlerime, akıyor sanılan dere gibi;
Yitirdim birden bana gizi açıklayanı.

Kimdi, hiç unutmadım hiç; bozulmuş saatin
yelkovanını çalıştırmak için uğraşan?
Yataktaydı, eli de titriyordu dedemin,
“kurun” derken, yapraklar dökülüyordu
daldan.

Yankılanırdın ağacın doğum ve ölüm sesini
sabah, öğle ve akşam; değiştirdi mevsimler;
gözlerdik anlayalım diye değişmeyi,
ve derdin ki: “Çiçek yeşerirken dal inilder”

Bilgiye özgüdür oluşu ve yokoluşu
birlikte duyumsamak. Çünkü ayarsızdır
içimizdeki çekül. Kalp bulduğunu sanır;
o andır oysa sevilen bedeninin solduğu.

Yalnızdır Dünyalı, peri soyundan da olsa;
kovalanır, acıtılır. Künyesi tekinsiz
biridir hep. Kristalden bir feryat ağzında,
kimin için atılmış? Ne yazık ki bilmeyiz.

Her Yazgı tuhaftır. Düşen bir kaşık
sesi, nasıl yankılanırsa yerde,
öyledir: Anlaşılmaz, basit, karışık.
Varız gibi yaşadığımız evlerde.

İçimizdeyken o Tufan duygusu
hangi imlerin aracılığıdır?
Gidiyor muyduk, o mu geliyordu;
belki kendimizin yabancıyız.

Biz üretsek de korkutucudur giz,
yeşerir eskil karanlığımızdan;
atalar hayvandır, bundan ürkeriz;
bakın: Hepimizden sızıyor kan.

Yaza girdik! Her yerde aşkın çağrısı;
ıtır mı yasemin mi kokardın sen?
Kimyanı süzmek için gövdenden
Peşine düştü binlerce arı

Yaşam da Doğa da tuzakla dolu,
Yazgın orda! Kaç nereye kaçarsan!
Arılardan kurtuldun ama buldu
seni ve balını emdi bir yılan.

Eurydike! Aydınlatı ölümün,
söylediğim şarkıyı. Çözülen düğüm
yeni bir düğüm örermiş meğer;
uçurum bebeğindeymiş gözümün.

Karanlık ürkünç! Geri döneyim der
her hayalet. Ardında kalan izler,
yırtık bir kitap, sararmış perdeler
sanki yitirdiği sevinci gizler.

Ama mutluluk kaydedilmez zamana.

Ahmet OKTAY

-96- F. KIZILER: Ahmet Oktay'ın "Orpheus ile Eurydike'den" ve Rainer M. Rilke'nin "Orpheus, Eurydike, Hermes" Adlı Şiirlerinde Ölüm Sorunsalı

ORPHEUS. EURYDİKE. HERMES

Das war der Seelen wunderliches
Bergwerk.

Wie stille Silbererze gingen sie
als Adern durch sein Dunkel. Zwischen
Wurzeln
entsprang das Blut, das fortgeht zu den
Menschen,
und schwer wie Porphyrsah es aus im
Dunkel.

Sonst war nichts Rotes.

Felsen waren da
und wesenlose Wälder. Brücken über
Leeres
und jener große graue blinde Teich,
der über seinem fernen Grunde hing
wie Regenhimmel über einer Landschaft.
Und zwischen Wiesen, sanft und voller
Langmut,
erschien des einen Weges blasser Streifen,
wie eine lange Bleiche hingelegt.

Und dieses einen Weges kamen sie.

Voran der schlanke Mann im blauen
Mantel,
der stumm und ungeduldig vor sich aussah.
Ohne zu kauen fraß sein Schritt den Weg
in großen Bissen; seine Hände hingen
schwer und verschlossen aus dem Fall der
Falter
und wußten nicht mehr von der leichten
Leier.
die in die Linke eingewachsen war
wie Rosenranken in den Ast des Ölbaums.
Und seine Sinne waren wie entzweit:
indes der Blick ihm wie ein Hund
vorauslief,
umkehrte, kam und immer wieder weit
und wartend an der nächsten Wendung
stand. -
blieb sein Gehör wie ein Geruch zurück.

Manchmal erschien es ihm als reichte es
bis an das Gehen jener beiden andern,
die folgen sollen diesen ganzen Aufstieg.
Dann wieder wars nur seines Steigens
Nachklang

und seines Mantels Wind was hinter ihm war.

Er aber sagte sich, sie kamen doch;
sagte es laut und hörte sich verhallen.
Sie kämen doch, nur wären zwei
die furchtbar leise gingen. Dürfte er
sich einmal wenden (wäre das Zurückschaun
nicht die Zersetzung dieses ganzen Werkes,
das erst vollbracht wird), müßte er sie sehen,
die beiden Leisen, die ihm schweigend
nachgehn:

Den Gott des Ganges und der weiten
Botschaft,
die Reisehaube über hellen Augen,
den schlanken Stab hertragend vor dem Leibe
und flügelschlagend an den Fußgelenken;
und seiner linken Hand gegeben: *sie*.

Die So-geliebte, daß aus einer Leier
mehr Klage kam als je aus Klagefrauen;
daß eine Welt aus Klage ward, in der
alles noch einmal da war: Wald und Tal
und Weg und Ortschaft, Feld und Fluß und
Tier;
und daß um diese Klage-Weh, ganz so
wie um die andre Erde, eine Sonne
und ein gestirnter stiller Himmel ging,
ein Klage-Himmel mit entstellten Sternen - :
Diese So-geliebte.

Sie aber ging an jenes Gottes Hand,
den Schritt beschränkt von langen
Leichenbändern,
unsicher, sanft und ohne Ungeduld.
Sie war in sich, wie Eine hoher Hoffnung,
und dachte nicht des Mannes, der voranging,
und nicht des Weges, der ins Leben aufstieg.
Sie war in sich. Und ihr Gestorbensein
erfüllte sie wie Fülle.
Wie eine Frucht von Süßigkeit und Dunkel,
so war sie voll von ihrem großen Tode,
der also neu war, daß sie nichts begriff.

Sie war in einem neuen Mädchentum
und unberührbar; ihr Geschlecht war zu
wie eine junge Blume gegen Abend,
und ihre Hände waren der Vermählung
so sehr entwöhnt, daß selbst des leichten
Gottes
unendlich leise, leitende Berührung

sie krankte wie zu sehr Vertraulichkeit.

Sie war schon nicht mehr diese blonde
Frau,
die in des Dichters Liedern manchmal
anklang,
nicht mehr des breiten Bettes Duft und
Eiland
und jenes Mannes Eigentum nicht mehr.

Sie war schon aufgelöst wie langes Haar
und hingegeben wie gefallner Regen
und ausgeteilt wie hundertfacher Vorrat.
Sie war schon Wurzel.

Und als plötzlich jäh
der Gott sie anhielt und mit Schmerz im
Ausruf
die Worte sprach: Er hat sich umgewendet,
Begriff sie nichts und sagte leise: *Wer?*
Fern aber, dunkel vor dem klaren Ausgang,
stand irgend jemand, dessen Angesicht
nicht zu erkennen war. Er stand und sah,
wie auf dem Streifen eines Wiesenpfades
mit trauervollem Blick der Gott der
Botschaft
sich schweigend wandte, der Gestalt zu
folgen,
die schon zurückging dieses selben Weges,
den Schritt beschränkt von langen
Leichenbändern,
unsicher, sanft und ohne Ungeduld.

Rainer Maria RILKE